

Česi a počiatky Univerzitnej knižnice v Bratislave

Czechs and the beginnings of University Library in Bratislava

Mgr. Matúš Kaščák / Katedra archívnictva a pomocných vied historických, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Gondova ulica 2, 811 02 Bratislava 1, Slovensko (Department of Archiving and Auxiliary Sciences in History, Faculty of Arts, Comenius University in Bratislava)

Resumé:

V Bratislave vznikla 10. októbra 1919 na základoch Knižnice bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity Knižnica Univerzity Komenského. Už od svojho vzniku sa táto inštitúcia stala jednou z najvýznamnejších knižníc na Slovensku. Vzhľadom na vtedajšiu špecifickú situáciu plnila okrem svojej akademickej funkcie istý čas aj úlohy chýbajúcej národnej knižnice Slovákov. Kontinuálnou pokračovateľkou Knižnice Univerzity Komenského je dnešná Univerzitná knižnica v Bratislave.

Dôležitým elementom, ktorý sa podieľal na budovaní a rozvoji Knižnice Univerzity Komenského, boli jej zamestnanci. Príznačným javom v prvých rokoch existencie ČSR bol personálny problém, ktorý sa týkal tak štátnych úradov, ako aj vzdelávacích a kultúrnych ustanovizní. V službách Knižnice Univerzity Komenského sa sčasti uplatnili pracovníci niekdajšej Knižnice Uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity v Bratislave. Absencia dostatočného počtu kvalifikovaných pracovných síl v knižnici viedla k prijímaniu osôb z Čiech a z Moravy. Títo zamestnanci sa za necelých 20 rokov svojou prácou citeľne zapísali do histórie Knižnice Univerzity Komenského, respektíve dnešnej Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Podiel kvalifikovaných knihovníkov z Čiech a Moravy dosahoval v zamestnaneckom zbore Knižnice Univerzity Komenského v 20. a 30. rokoch 20. storočia približne 50–60 %. Príspevok je časovo ohraničený rokmi 1919–1939, teda obdobím, keď sa Knižnica Univerzity Komenského rozvíjala v podmienkach prvej ČSR. Cieľom príspevku je rekonštruovať vývoj knižnice v kontexte dvoch základných línií. Po prvé, osvetliť dôležité momenty v priebehu jej existencie, a po druhé, priblížiť pôsobenie zamestnancov knižnice českej národnosti.

Kľúčová slova: knižničný fond, Univerzita Komenského v Bratislave, Ministerstvo školství a národnej osvetly, povinný výtlačok, zamestnanci, prvá Československá republika

Summary:

The Library of the Comenius University in Bratislava was established on 10th October 1919. Its basis was formed by the Library of the Hungarian Royal Elizabethan University in Bratislava and right from its beginnings it became one of the most important libraries in Slovakia. Because of the specific situation at the time it fulfilled for a time, apart from its academic function, also the role of the, so far non-existent, national library of the Slovaks. Its successor today is the University Library in Bratislava. An important element that influenced the building and development of the Library of the Comenius University was its staff. The shortage of qualified staff in the first years of the Czechoslovak Republic was a problem faced in Slovakia not only by libraries but also by government offices and all educational and cultural institutions. Although some employees of the Library of the Hungarian Royal Elizabethan University found employment in its successor, the lack of sufficient number of qualified personnel lead to recruitment of persons from Bohemia and Moravia. During the twenty years of its presence this workforce left its marks on the history of the Library. Qualified librarians from the Czech Lands represented, in the twenties and thirties of the 20th century, some 50 – 60% of the Comenius University Library employees. This article is concerned with the years 1919-1939, i.e. the era when the Library grew under the conditions of the 1st Czechoslovak Republic, and its aim is to reconstruct the development of the Library along two basic lines. Firstly, to point out the important moments during its existence, and secondly, to outline the contribution by the library staff of the Czech nationality.

Keywords: library collection, Comenius University in Bratislava, Ministry of Education and Enlightenment, copyright deposit, staff, 1st Czechoslovak Republic

Úvodom

Jedným z najvýznamnejších medzníkov novodobej slovenskej histórie je určite vznik prvej Československej republiky v roku 1918. Nemenej bohatý na udalosti vo vzťahu k histórii je však aj rok 1919. Obroda na poli vzdelanosti a kultúry, ktorú bolo v podmienkach nového štátu možné realizovať, sa odrazila aj v rozvoji škôl a knižníc. V Bratislave vznikla 10. októbra 1919 na základoch Knižnice Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity (*Pozsonyi magyar királyi Erzsébet tudományegyetem könyvtára*) Knižnica Univerzity Komenského. Išlo o inštitúciu, ktorá prekonala v dejinnom vývoji zložité peripetie, viackrát zmenila názov, no až do dnešných čias si zachovala svoje základné poslanie, a to podporu vzdelanosti a šírenie osvety. Kontinuálnou pokračovateľkou Knižnice Univerzity Komenského je dnešná Univerzitná knižnica v Bratislave. V článku sa budeme podrobnejšie zaoberať vznikom a fungovaním Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave a zameriame sa na pôsobenie zamestnancov knižnice v rokoch 1919–1939, predovšetkým českej národnosti. Výskum sme realizovali na základe archívneho materiálu nachádzajúceho sa v Archíve Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Primárnym zdrojom sú dokumenty patriace do archívneho fondu Knižnica Slovenskej univerzity v Bratislave (1919–1953).

Okolnosti vzniku a fungovania knižnice

Na sklonku roka 1918 pôsobila vo vtedajšom Prešporku (dnes Bratislava)¹ Uhorská kráľovská Alžbetina univerzita (*Pozsonyi magyar királyi Erzsébet tudományegyetem*), ktorá bola založená v roku 1912. Pri univerzite fungovala od polovice roka 1914 aj pomerne rozsiahla univerzitná knižnica, ktorá však mala značne maďarský charakter.² Začiatkom januára 1919 bola Bratislava obsadená československým vojskom (33. pluk talianskych légii) a aj vďaka prítomnosti brannej sily sa šťastí podarilo zabrániť odvozu knižnice menovanej univerzity do Maďarska.³ V priebehu roka 1919 prebiehali administratívne prípravy na prebratie celého tamojšieho univerzitného komplexu – univerzity a knižnice, do rúk československých úradov, ktoré však boli poznačené viacerými prietahmi. Dňa 27. júna 1919 bolo zákonom č. 375/1919 Zbierky zákonov a nariadení (ďalej Zb. z. a n.) rozhodnuté, že na mieste Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity bude vytvorená Československá štátna univerzita v Bratislave so štyrmi fakultami – lekárskou, právnickou, filozofickou a prírodovedeckou.⁴ V tomto prípade ale nešlo

- 1 Rozhodnutie o ustálení používania názvu Bratislava bolo publikované dňa 27. marca 1919 v 13. čísle Úradných novín župy Prešporskej. Oznámenie o ustálení mena Bratislavy In: *Úradné noviny župy prešporskej*, 27. 03. 1919, roč. XXVIII, č. 13, s. 7.
- 2 Bratislavská uhorská kráľovská Alžbetina univerzita bola založená na základe zákon. čl. XXXVI/1912 r. z. z 12. júla 1912 o založení univerzít v Debrecíne a v Bratislave. Knižnica Alžbetinej univerzity začala svoju činnosť 1. júna 1914 a otvorená pre verejnosť bola 1. novembra 1914. GRÓFOVÁ, Mária. Slowakische Historiographie der Hochschulbildung. In: FISCHER-DÁRDAL, Ágnes, István LENGVÁRI, Éva SCHMELCZER-POHÁNKA, (eds.). *University and Universality. The Place and Role of the University of Pécs in Europe from the Middle Ages to Present Day*. Pécs: Univesity of Pécs and Centre for Learning, 2017, s. 275; ECKER, Juraj. *Dejiny Univerzitetnej knižnice v Bratislave 1919–1985*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 1989, s. 69, 71.
- 3 FEHUČOVÁ, Bohumila a Milan ZEMKO, et al. *Slovensko v 20. storočí. 3. zv. V medzivojnovom Československu 1918–1939*. Bratislava: Veda, 2012, s. 35.
- 4 DEMEŠ, Pavol a Dušan MEŠKO. *Via Comeniana*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 7–8.

o právneho predchodcu Univerzity Komenského, pretože Alžbetina univerzita bola po dočasnom premiestnení do Budapešti v roku 1921 presťahovaná do maďarského mesta Pécs, kde od roku 1923 aj naďalej pokračovala vo svojej činnosti.

K reálnemu prevzatiu majetku a budov Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity do československej správy došlo na oficiálnom rokovaní zástupcov Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR, nového rektora Československej štátnej univerzity Kristiána Hyneka a zástupcov Alžbetinej univerzity na čele s rektorom Bélom Fenyvessym dňa 25. 9. 1919.⁵

Krátko predtým, dňa 13. septembra 1919, bol dekrétom č. 42324 za vládneho komisaára univerzitnej knižnice vymenovaný Dr. Jan Emler. Jeho úlohy stanovilo Ministerstvo školstva a národnej osvety nasledovne: „*Vaším úkolem bude bdíti nad správou této knihovny a připravovati takové její přetvoření a vybudování po stránce osobní a věcné, aby mohla řádně plniti své poslání jako knihovna nově zřízené československé univerzity v Bratislavě.*“⁶

Jan Emler mohol úlohy, ktoré mu vyplývali z menovacieho dekrétu, plniť až po oficiálnom protokolárnom prevzatí knižnice Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity. To sa uskutočnilo dňa 10. októbra 1919 medzi 10. a 12. hodinou. Komisiu viedol štátny inšpektor archívov a knižnic pre Slovensko, archivár Dr. Václav Chaloupecký a prítomný v nej bol okrem Dr. Jana Emlera aj Dr. Emil Kumlik, dovtedajší riaditeľ knižnice Alžbetinej univerzity. Z rúk Dr. Kumlika bola odovzdaná budova klariského kláštora spolu s kostolom (bez veže), v priestoroch ktorých knižnica sídlila, ďalej interiérové zariadenie knižnice, všetky knihy a časopisy a peňažná hotovosť vo výške 2 229 korún a 59 halierov.⁷

V období medzi rokmi 1919–1939 sa pre knižnicu používal dobový názov *Knihovňa / Knižnica univerzity Komenského v Bratislave*. Pomenovanie knižnice v úradnom styku však nebolo pevne ustálené a až do prelomu rokov 1920/1921 sa v archívnych dokumentoch paralelne stretávame s názvom *Knižnica Československej štátnej univerzity v Bratislave / Knižnica československé štátni univerzity v Bratislavě*. Dvojkoľajnosť v používaní názvov dosvedčuje aj existencia minimálne dvoch pečatidiel, ktorými boli v rovnakom čase kanceláriou knižnice potvrdzované úradné dokumenty.⁸ Faktom ostáva, že od 11. novembra 1919 bola Československá štátna univerzita v Bratislave v súlade s nariadením č. 595 Zb. z. a n. premenovaná na Univerzitu Komenského v Bratislave.⁹ Na základe nariadenia vlády Slovenskej krajiny č. 41/1939 Zb. z. zo 14. februára 1939 bol názov Univerzity Komenského v Bratislave zmenený na Slovenskú univerzitu v Bratislave, čo sa odrazilo aj v premenovaní Knižnice Univerzity Komenského na Knižnicu Slovenskej univerzity.¹⁰ Od začiatku roka 1954 bol do praxe implementovaný úradný názov Univerzitná knižnica v Bratislave, ktorý je používaný do súčasnosti.

5 Archív Univerzitnej knižnice v Bratislave (ďalej AUKB), *fond Knižnica Slovenskej univerzity v Bratislave* (ďalej f. KSU), 1. *fondové oddelenie* (ďalej 1. f. odd.), *inventárne číslo* (ďalej inv. č.) 1, *signatúra* (ďalej sign.) A – I.1/1919/12, *škafuľa číslo* (ďalej šk. č.) 1.

6 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/18, šk. č. 1.

7 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/12, šk. č. 1.

8 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 2, sign. A – I.1/1920/857, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 100, sign. A – II. 3/1920, *Platový výkaz zamestnancov na mesiac marec a apríl 1920*, šk. č. 3.

9 DEMEŠ, Pavol a Dušan MEŠKO. ref. 4, s. 7–8.

10 ŠTULRAJTEROVÁ, Janka. Úsilie o zachovanie akademickej autonómie na Slovenskej univerzite v období Slovenskej republiky 1939–1945. In: *Historia scholastica*, 2017, 3(2), 59.

Obr. 1 Odtlačok pečiatky knižnice používanej od októbra 1919 do konca roka 1919. V kruhopise nápis: KNIHOVNA ČESKOSLOVENSKEJ ŠTÁT. UNIVERZITY V BRATISLAVE

Obr. 2 Pečiatidlo Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave. V kruhopise nápis: KNIHOVNA . UNIVERZITY . KOMENSKÉHO . BRATISLAVA

Priamym nadriadeným orgánom Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave bolo v rokoch 1919–1939 Ministerstvo školstva a národnej osvety ČSR, ktoré vykonávalo dozor aj prostredníctvom Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska (do roku 1927). Kontrolné právomoci nad vedeckými knižnicami na Slovensku mal i štátny inšpektor archívov a knižníc pre Slovensko. V máji roku 1919 bol do tejto funkcie menovaný Dr. Václav Chaloupecký, neskorší rektor Univerzity Komenského v Bratislave, ktorý úrad vykonával až do roku 1938.¹¹

Vzťah Knižnice Univerzity Komenského (ďalej tiež KUK) k Univerzite Komenského v Bratislave nebol v rokoch 1919–1939 po právnej stránke úplne vyjasnený. Knižnica nedostala pri svojom vzniku riadny štatút, ktorý by bližšie upravil jej základné úlohy a organizáciu.¹² Budovanie knižnice bolo podmienené jednak uspokojovaním vedeckých a študijných potrieb novozałożenej univerzity, ale aj suplovaním úloh chýbajúcej národnej knižnice na Slovensku.¹³

Podľa usmernenia Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR č. 4745/IV-24 z 30. júna 1924 mala byť pre správu a organizáciu Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave až do prijatia ďalšieho rozhodnutia záväzná knižničná inštrukcia č. 2930 Študijnej dvorskej komisie ešte z roku 1825, ďalej výnosy bývalého uhorského Ministerstva kultu a výučby, ako aj inštrukcie Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR upravujúce záležitosti univerzitných knižníc. Vypracovaním novej knižničnej inštrukcie, ktorá by riešila úpravu pomerov univerzít k univerzitným knižnicám v ČSR celoplošne, bola výnosom č. 14354/19 z 19. decembra 1922 poverená Verejná a univerzitná knižnica v Prahe. Knižničná inštrukcia mala byť následne po zohľadnení miestnych špecifik schválená pre všetky československé univerzitné knižnice.¹⁴ K jej vytvoreniu a uvedeniu do praxe však nakoniec pravdepodobne nedošlo, lebo pomer medzi Univerzitou Komenského a jej univerzitnou knižnicou ostal bez koncepčného riešenia až do druhej polovice 40. rokov 20. storočia.

11 ŽÁŽOVÁ, Henrieta. Knižnice v agende pamiatkových orgánov. In: *Pamiatky a múzeá*, 2009, 58(4), 55.

12 Riadny štatút knižnica nemala až do roku 1964. ECKER, Juraj. ref. 2, s. 95, 106.

13 ŽÁŽOVÁ, Henrieta. ref. 11, s. 6.

14 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 4, sign. A – I.1/1924–1925/50, 678, šk. č. 1.

Pravdou zostáva, že bratislavská knižnica fungovala ako účelové zariadenie univerzity a riadila sa všeobecnými predpismi platnými pre vysoké školy v ČSR. Medzi knižnicou a univerzitou bola zreteľná organizačná a finančná závislosť. Subordinácia sa prejavovala aj vo vzťahu k Rektorátu Univerzity Komenského, prostredníctvom ktorého knižnica dostávala dôležitejšie rozhodnutia ministerstva školstva alebo ostatných vládnych orgánov. Pomocou rektorátu univerzity knižnica komunikovala pri nákupoch kníh aj so zahraničnými zastupiteľstvami ČSR v Rakúsku, Poľsku a iných krajinách.¹⁵ Pri príležitosti každoročných inštalácií nového rektora Univerzity Komenského posielala knižnica univerzite podrobné správy o svojej činnosti.¹⁶ Rektor univerzity svojim spôsobom osobne zastupoval Knižnicu Univerzity Komenského aj v kontakte s ministrom školstva a prezidentom republiky. V rokoch 1932–1934 bolo vedenie knižnice požiadané, aby spísalo svoje najnaliehavejšie potreby, ktoré rektor následne predniesol ministrovi školstva a národnej osvety.¹⁷ Rektor Univerzity Komenského hájil záujmy univerzitnej knižnice aj pri svojej audiencii u prezidenta republiky Edvarda Beneša v roku 1938.¹⁸ Dá sa povedať, že knižnica využívala oficiálne prijatie najvyšších akademických funkcionárov u štátnych predstaviteľov, aby urgovala svoje požiadavky priamo na najvyšších miestach a dosiahla tak ich presadenie.

Spoluprácu knižnice a akademického senátu univerzity mala uľahčiť spoločná Univerzitná knižničná komisia (*Bibliotéční komise universitní*) vytvorená uznesením zo dňa 24. júna 1922, v ktorej mala zástupcu každá fakulta. Jedným z jej hlavných úloh bolo podávať návrhy pre knižnicu, najmä čo sa týkalo akvizície a prerozdelenia kníh, ktoré knižnica dostávala rôznym spôsobom.¹⁹ Popri spoločnej ústrednej Univerzitnej knižničnej komisii fungovali ešte aj samostatné Fakultné knižničné komisie. Na Univerzite Komenského totiž postupne od jej založenia v roku 1919 vznikali seminárne knižnice a tie boli základom budovania fakultných knižníc.²⁰

Chod Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave bol v období prvej ČSR financovaný z priamych dotácií – riadnych a mimoriadnych, zo štátneho rozpočtu, ktoré boli vyplácané štvrťročne.²¹ Za každý rok podávala knižnica detailnú účtovnú správu, ktorú zasielala priamo Ministerstvu školstva a národnej osvety.²² Ďalším zdrojom financií boli zápisné a semestrálne poplatky, ktoré Univerzita Komenského vybrala za konkrétny akademický rok. Kvestúra univerzity vyplácala knižnici polovicu hrubého výnosu spomenutých poplatkov, pričom peňažná suma bola účelovo viazaná na nákup nových kníh. Za akademický rok 1921/1922 bolo takto Knižnici Univerzity Komenského vyplatených 12 235 Kč.²³ Okrem toho boli poslucháči univerzity povinní uhradiť minimálne v rokoch 1919–1921 aj tzv. knižničný poplatok (*bibliotéční poplatek*), každý podľa svojich možností

15 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 114, sign. B – I.1/1923, *Nákup kníh vo Viedni a ich uskladnenie na Čs. veľvyslanectve vo Viedni*, šk. č. 6.

16 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 44, sign. A – I.6/1928/1725, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 45, sign. A – I.6/1929/1679, šk. č. 1.

17 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 48, sign. A – I.6/1932/2079, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 49, sign. A – I.6/1933/2075, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 50, sign. A – I.6/1934 – 1935/2009, šk. č. 1.

18 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 52, sign. A – I.6/1938/669, šk. č. 1.

19 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 3, sign. A – I.1/1922/1003, šk. č. 1.

20 MEŠKO, Dušan (ed.). *VIVAT ACADEMIA: 95 rokov Univerzity Komenského*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 65.

21 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 199, sign. C – I.1/1924/1097, 1272 šk. č. 19.

22 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 218, sign. C – I.3/1924/184, 1215 šk. č. 19.

23 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 197, sign. C – I.1/1922/1046, šk. č. 19.

vo výške 1 až 2 Kč.²⁴ Prevádzka knižnice a financovanie nákupu prírastkov boli kryté aj z rôznych peňažných darov. Jedným z najväčších bol peňažný dar Československej cukornej komisie, ktorá združovala významné subjekty cukrovarníckeho priemyslu. V decembri roku 1920 komisia rozhodla, že vyčlení sumu 1 000 000 Kč, ktorá mala byť určená na nákup kníh a podporu rozvoja Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave.²⁵ Už v januári a februári roku 1921 vypukli medzi univerzitou a univerzitnou knižnicou rozpory vo veci správcovstva tak veľkej sumy peňazí. Peňažný dar bol v 20. a 30. rokoch vedený na samostatnom bankovom účte a vedenie knižnice smelo na akvizíciu kníh používať len úrokové výnosy.²⁶ Významným finančným podporovateľom rozvoja univerzitnej knižnice bola Továreň na káble v Bratislave, ktorá prispievala na nákup kníh najneskôr od roku 1932.²⁷

Knižnica Univerzity Komenského sídlila medzi rokmi 1919–1939 v budove bývalého klariského kláštora v Bratislave (známej ako *Klariseum*). Knižnici patrili miestnosti na prvom a sčasti aj na druhom poschodí, celkovo 12 miestností. Priestory však boli pre prevádzku knižnice nevyhovujúce a podľa správy štátneho inšpektora archívov a knižníc pre Slovensko Václava Chaloupeckého (2. júl 1919) nedostatočne osvetlené, znečistené prachom a dymom. Čítárne a kancelárie pracovníkov knižnice boli umiestnené v nehygienických priestoroch. Chaloupecký na základe osobnej obhliadky ďalej konštatoval, že prízemné miestnosti boli značne postihnuté vlhkosťou a kvôli nedostatočnému zabezpečeniu komínov hrozilo v objekte veľké riziko požiaru. Situáciu komplikovala aj skutočnosť, že v budove sa nachádzali – okrem knižnice – na prízemí Zväz katolíckych spolkov (*Katolikus szövetség*), remeselnícke dielne, niekoľko bytov a na druhom poschodí škola Rímskokatolíckej náboženskej obce.²⁸ Podľa plánov zo začiatku 20. rokov mala prebehnúť výstavba úplne novej účelovej budovy pre knižnicu a univerzitu. Odstupujúci rektor Univerzity Komenského Dr. Augustín Ráth napríklad v roku 1922 vo svojej správe pri inštalácii nového rektora uviedol, že celé univerzitné mesto a budova pre Knižnicu Univerzity Komenského mali byť postavené na pozemkoch v okolí vily Lanfrancini pri Dunaji. Z plánovanej výstavby sa ale nič neuskutočnilo. Napokon sa v roku

Obr. 3 Vstupná brána do budovy Knižnice Univerzity Komenského na Klariskej ulici č. 5

24 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 197, sign. C – I.1/1922/1045, šk. č. 19.

25 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 207, sign. C – I.2/1920/Odpis oznámenia Čs. cukornej komisie o peňažnom dare, šk. č. 19.

26 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 208, sign. C – I.2/1921/92,140, šk. č. 19.

27 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 211, sign. C – I.2/1932/2327, šk. č. 19.

28 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/249, šk. č. 1.

1926 podarilo aj vďaka enormnému úsiliu Dr. Jana Emlera konečne uvoľniť objekt klariského kláštora výlučne pre potrebu Knižnice Univerzity Komenského a nasledovala jeho čiastočná rekonštrukcia v rokoch 1926–1927 a 1930.²⁹

Fondy Knižnice Univerzity Komenského boli v roku 1919 tvorené troma hlavnými zložkami, ktoré boli získané od Knižnice Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity. Prvým väčším celkom bola knižnica bývalej Kráľovskej právnickej akadémie založenej v roku 1777. Druhým cenným súborom bola stará jezuitská knižnica pôvodne patriaca jezuitskému gymnáziu v Bratislave, ktoré bolo otvorené v roku 1627. Tretou zložkou bola časť fondu Verejnej mestskej knižnice v Bratislave. Okrem toho získala Knižnica Univerzity Komenského aj drobné knižné prírastky, ktoré sa podarilo Knižnici Alžbetinej univerzity nadobudnúť v rokoch 1914–1919.³⁰ Podľa správ Jana Emlera a Václava Chaloupeckého o stave knižného fondu sa v novovytvorenej Knižnici Univerzity Komenského k začiatku októbra 1919 nachádzalo približne 78 000 knižných jednotiek a 230 rukopisov. Po obsahovej stránke diel boli v knižnici zastúpené hlavne právne disciplíny, náuka o štáte, dejepis, geografia a etnografia, filológia, v menšej miere beletria a nakoniec aj medicína.³¹ Z hľadiska jazyka bol knižný fond tvorený z veľkej časti cudzojazyčnou literatúrou, slovenských a českých diel bolo v knižnici relatívne málo.

Akvizičná činnosť Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave bola založená na troch pilieroch. Prvým bolo prijímanie povinných výtlačkov. Vďaka úsiliu Jana Emlera sa podarilo pre Knižnicu Univerzity Komenského získať v súlade s nariadením ministra s plnou mocou pre správu Slovenska č. 8106 z 12. novembra 1919 právo povinného výtlačku z územia celého Slovenska. V roku 1920 bolo právo povinného výtlačku rozšírené aj na územie niekdajšej Podkarpatskej Rusi (výnos č. 1879 z 9. 1. 1920). Tlač, ktorá vychádzala na území ostatného Československa, si mohla Knižnica Univerzity Komenského od roku 1935 kupovať za polovičnú cenu.³² Knižnica Univerzity Komenského tiež zasielala v 20. a 30. rokoch po jednom exemplári povinných výtlačkov z územia Slovenska Verejnej a univerzitnej knižnici v Prahe a Zemskej a univerzitnej knižnici v Brne (do roku 1934).³³ Popri povinných výtlačkoch prebiehala akvizícia kníh a časopisov v knižnici buď kúpou zo zahraničia a z domáceho prostredia, alebo prostredníctvom darov. Pri nadobúdaní zakúpených alebo darovaných knižných súborov z územia Slovenska bola Knižnica Univerzity Komenského od roku 1922 vyňatá spod nariadenia č. 24/1921 § 2 o povinnosti predbežného súhlasu miestneho úradu s premiestnením knižných pamiatok.

V roku 1921 sa podarilo zakúpiť knižnicu Vladimíra Ľudovíta Riznera, významného slovenského bibliografa. Následne bola v roku 1922 kúpená knižnica Samuela Zocha a v roku 1923 Knižnica Ústavu reči a literatúry česko-slovenskej – tzv. Štúrova knižnica. V roku 1924 pribudla vďaka kúpe vzácna Bašagičova knižnica zakúpená od bosnianskeho učenca Safvet-bega Bašagića zo Sarajeva.³⁴

29 MEŠKO, Dušan (ed). ref. 20, s. 33; DEMEŠ, Pavol a Dušan MEŠKO. ref. 4, s. 41; TRGIŇA, Tibor (ed.). *Univerzitná knižnica v Bratislave. Multifunkčné kultúrne centrum*, Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2005, s. 27, 30.

30 ECKER, Juraj. ref. 2, s. 67–73, 76–77, 83–85.

31 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/249, šk. č. 1; AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/50, šk. č. 1.

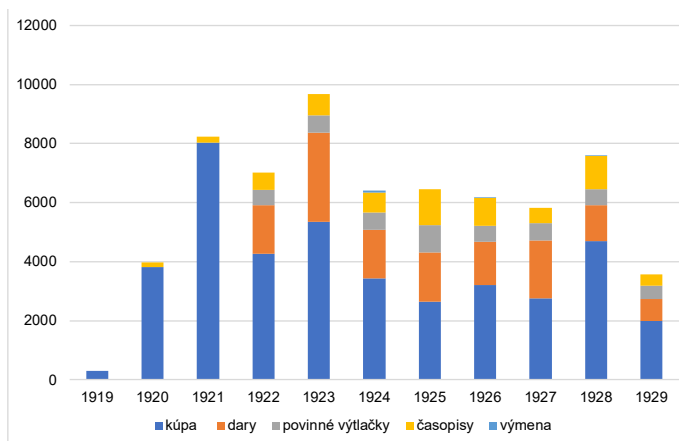
32 ECKER, Juraj. ref. 2, s. 97; CSÁDER, Viliam. Jan Emler. In: GRÓFOVÁ, Mária a Pavel SURA, (eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928–2014*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 18.

33 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 149, sign. B – I. 3. 2, šk. č. 14.

34 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 107, sign. B – I.1/1919, šk. č. 6; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 112, sign. B – I.1/1922, šk. č. 6; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 154, sign. B – II.1/1921, šk. č. 15.

Medzi dokumentami v archívnom fonde Knižnica Slovenskej univerzity v Bratislave sa nachádzajú viaceré detailné štatistiky povinných výtlačkov, kúpy či prijatých knižných darov. Ide o naozaj cenný materiál, ktorého potenciál nebol doposiaľ plne využitý. Podľa štatistiky prírastkov sa v rokoch 1919–1929 fondy Knižnice Univerzity Komenského (viď graf 1) dopĺňali najmä prostredníctvom kúpy.³⁵ Tento trend sa udržal aj v nasledujúcom období existencie knižnice do roku 1938.

Graf 1 Prehľad prírastkov v KUK za roky 1919–1929 (podľa spôsobu získaných diel)

Pri kúpe diel sa kládol veľký dôraz na jazyk, v ktorom boli diela písané. Spomenuli sme, že pri vzniku knižnice v roku 1919 bolo zastúpenie slovenských diel vo fondoch z hľadiska jazyka a proveniencie minimálne. Prevažovali maďarské a nemecké diela, sporadicky sa vyskytli diela západnej proveniencie (Anglicko, Francúzsko). Nízky bol aj podiel slovanskej literatúry. Jan Emler preto za jednu z najdôležitejších úloh považoval pretvorenie fondu knižnice po jazykovej stránke, aby mohla Knižnica Univerzity Komenského slúžiť v podmienkach Československej republiky. V tomto ohľade zohralo významnú úlohu tzv. Slovenské oddelenie založené krátko po vzniku knižnice. Jeho podstatná časť bola dopĺňovaná na základe povinného výtlačku z územia Slovenska. V 30. rokoch pri kúpe literatúry v Knižnici Univerzity Komenského prevažovali po jazykovej stránke české diela, nasledovali nemecké diela a až potom slovenské. Dokladá to priložená tabuľka so štatistikou kúpených knižných prírastkov podľa jazyka za roky 1931–1938 (viď tab. 1, graf 2).³⁶

35 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 171, sign. B – II.3/1930, Štatistika prírastkov od roku 1919 do 25. 10. 1930 a celkovo za rok 1930, šk. č. 17.

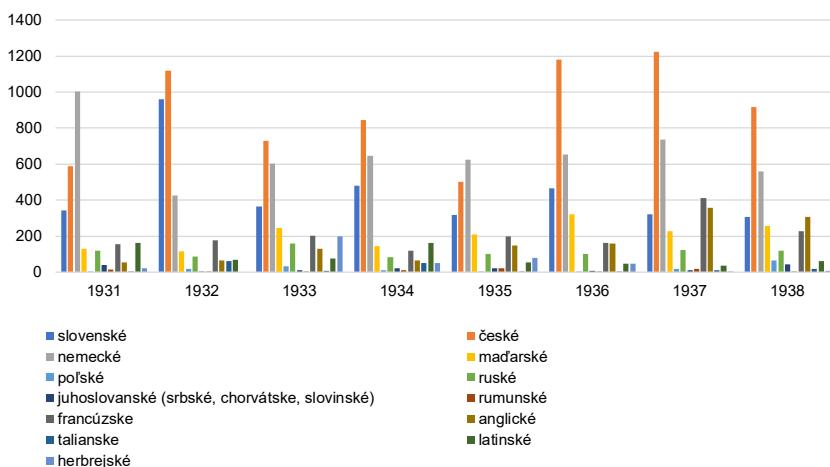
36 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 178, sign. B – II.3/1930, Štatistika kúpených knižných prírastkov v rokoch 1931–1938 podľa jazyka, šk. č. 17.

Tab. 1 Prehľad kúpených prírastkov podľa jazyka v KUK v rokoch 1931–1938

Diela podľa jazyka	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
1. slovenské	342	959	366	480	319	466	322	307
2. české	587	1119	730	846	501	1179	1224	917
3. nemecké	1002	427	603	645	626	652	736	559
4. maďarské	130	116	246	145	211	321	228	256
5. poľské	1	17	34	10	3	6	17	64
6. ruské	119	86	159	83	103	102	123	121
7. juhoslovanské	39	6	13	21	24	7	11	44
8. rumunské	16	1	1	12	21	2	17	4
9. francúzske	154	177	201	121	199	163	411	229
10. anglické	56	67	130	65	149	159	357	309
11. talianske	2	62	7	50	4	6	10	20
13. latinské	162	69	75	163	55	46	38	61
14. hebrejské	24	-	199	52	80	48	1	8

Graf 2 Štatistika kúpených diel podľa jazykovej príslušnosti za roky 1931–1938

Vedenie knižnice Univerzity Komenského v Bratislave

V priebehu dvadsiatich rokov fungovania knižnice (1919–1939) stáli na jej čele dve významné osobnosti – Dr. Jan Emler a Dr. Josef Schützner, ktoré sa svojou neúnavnou prácou zaslúžili o pozoruhodný rast knižničného fondu.

Dr. Jan Emler

Obr. 4 Fotografia Dr. Jana Emlera

Jan Emler, pôvodne knihovník Verejnej cisársko-kráľovskej univerzitnej knižnice v Prahe, bol 13. septembra 1919 vymenovaný za vládneho komisára novej Československej štátnej univerzity v Bratislave. Ako kandidáta na tento post ho odporučil František Drtina, štátny tajomník ministerstva školstva a národnej osvety. Pôvodne však mal túto funkciu podľa predstáv Dr. Václava Chaloupeckého obsadiť Emlerov kolega, Dr. Bořivoj Prusík, ktorý ponuku z osobných dôvodov odmietol.³⁷

Za riaditeľa bratislavskej univerzitnej knižnice bol Dr. Jan Emler oficiálne vymenovaný v roku 1921. Vo vrcholnej funkcii pôsobil do roku 1930, keď bol v decembri toho roku ministrom školstva poverený vedením a správou Verejnej a univerzitnej knižnice v Prahe s účinnosťou od 1. januára 1931. Trinásteho marca 1931 sa Jan Emler stal vládnym radcom v 2. platovej stupnici a riaditeľom spomínanej knižnice v Prahe, kde obsadil post po Dr. Jaromírovi Boreckom. Dr. Emlera po odchode

do Prahy nahradil na čele Knižnice Univerzity Komenského jeho zástupca, Dr. Josef Schützner, ktorý inštitúciu viedol až do roku 1939.³⁸

„*Bibliothecarius rapax*“ – „dravý knihovník“ – takto svojho času označil Dr. Jana Emlera jeho osobný priateľ.³⁹ Naozaj, Jan Emler je bezpochyby najvýznamnejšou osobnosťou, ktorá sa spája s budovaním bratislavskej Knižnice Univerzity Komenského. Jej zveľaďovaniu venoval viac ako desať rokov svoj života.

Dr. Jan Emler (* 1. august 1877, Praha – † 28. máj 1951, Praha) pochádzal z rodiny významného českého historika a archivára Josefa Emlera, ktorý istý čas zastával post archivára hlavného mesta Prahy a neskôr sa stal profesorom pomocných vied historických. Jan Emler absolvoval v rokoch 1887 až 1895 štúdium na miestnom gymnáziu. Na Karlovej univerzite v Prahe získal univerzitné vzdelanie v odbore právo (1895–1899). V rokoch 1899–1919 pôsobil ako knihovník Verejnej cisársko-kráľovskej a univerzitnej knižnice v Prahe. Akademické vzdelanie si doplnil v rokoch 1904–1908 o štúdium dejín umenia. V roku 1906 obsadil post konzervátora a bol aktívny v Osvetovom zväze, ktorý sa usiloval o vybudovanie ľudovovýchovného domu v Prahe.⁴⁰ Do Bratislavy pricestoval Emler už ako novovymenovaný vládnny komisár 28. septembra 1919.⁴¹ Hneď od prvých momentov svojho účinkovania v Bratislave sa zasadzoval za presadenie zákona

37 ŽÁŽOVÁ, Henrieta. ref. 11, s. 56; CEJPEK, Jiří. *Jan Emler (1877–1951)*. In: Bulletin SKIP, 2003, č. 2, galéria.

38 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 33, sign. A – I.4/1931/741, šk. č. 1.

39 CEJPEK, Jiří. ref. 37, galéria.

40 MAŤOVČÍK, Augustín et al. *Biografický lexikón Slovenska zv. II, C – F*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2004, s. 432; CSÁDER, Viliam. ref. 32, s. 17–18.

41 EMLER, Jan. Výročí lásky ku knize. In: ČAPLOVIČ, Ján (ed.). *Z bratislavských knižníc: Sborník k 30. výročiu Knižnice Slovenskej univerzity*. Bratislava: Tatran, 1950, s. 5.

o povinných výtlačkoch *zo zemí historických*, čo sa napokon podarilo legislatívne zakotviť v roku 1935, teda v čase, keď administratívu knižnice viedol Dr. Josef Schützner.

Od akademického roku 1922/1923 bol Dr. Emler vymenovaný za lektora knihovníctva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Viedol cvičenia z knihovedy, študentov oboznamoval so základmi knihovníctva. Išlo o jedny z prvých prednášok svojho druhu na vysokých školách v Československu.⁴² Na základe návrhu profesorského zboru Filozofickej fakulty Univerzity Komenského mu bol 14. októbra roku 1928 udelený čestný titul *doctor honoris causa*. Slávnostný akt odovzdania, na ktorom bol prítomný aj rektor univerzity prof. PhDr. Albert Pražák, sa uskutočnil v čítarni Knižnice Univerzity Komenského na Klariskej ulici v Bratislave. Dr. Jan Emler sa mohol popýšiť aj oceneniami, ako sú francúzsky Rad akademických paliem (získal ho v roku 1928) či francúzsky Rad čestnej légie IV. triedy.⁴³

Výpočet všetkých aktivít Dr. Jana Emlera by prekročil rozsah tohto článku. Za spomenutie však stojí jeho neúnavná práca na poli spolupráce so zahraničnými knižnicami. Jeho pričinením bola Knižnica Univerzity Komenského v Bratislave zaradená v roku 1921 do medzinárodnej výpožičnej služby kníh.⁴⁴ V roku 1922 podnikol Dr. Emler rozsiahlu cestu po nemeckých knižniciach s cieľom nadviazania výmenných stykov. V roku 1923 zastupoval československé ministerstvo školstva a národnej osvety na Medzinárodnom zjazde knihovníkov a priateľov kníh v Paríži. Neskôr Emler uskutočnil v roku 1928 služobnú cestu na Kongres Poľských knihovníkov v Ľvove. Mimoriadne aktívny bol v roku 1929, keď sa zúčastnil študijnej cesty vo vedeckých knižniciach v Nemecku a vo Švajčiarsku a následne v druhej polovici roka reprezentoval Knižnicu Univerzity Komenského a Československo na Medzinárodnom kongrese knihovníkov v Ríme.⁴⁵ Vďaka kontaktom Jana Emlera sa Knižnica Univerzity Komenského stala členom mnohých zahraničných organizácií a spolkov. Spomenúť možno National Geographic Society, Nemeckú orientálnu spoločnosť v Lipsku, Gutenbergovú spoločnosť v Mainzi, či Spoločnosť porovnávacieho práva v Paríži – *Société de législation comparée*. Prostredníctvom úhrady členského poplatku si knižnica zaistila každoročný príjem najnovších kníh, ktoré zahraničný spolok alebo učená spoločnosť vydala.⁴⁶

Do knihovníckeho dôchodku odišiel Dr. Jan Emler v roku 1939 vo veku 62 rokov. Zomrel v roku 1951 v Prahe.⁴⁷

42 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 26, sign. A – I. 4/1922/917, šk. č. 1.

43 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 77, sign. A – I. 1/1928/2061, šk. č. 1; CSÁDER, Viliam. ref. 32, s. 19.

44 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 25, sign. A – I. 1/1921/369, šk. č. 1.

45 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 22, sign. A – I. 8/1922/1282, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 54, sign. A – I. 8/1923/364, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 58, sign. A – I. 8/1929/169, 1350, šk. č. 1.

46 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 68, sign. A – I. 9.3/1924/423, 517, 1974 šk. č. 1.

47 ŽÁŽOVÁ, Henrieta. Jan Emler. In: *Pamiatky a múzeá*, 2009, 58(4), 67.

Dr. Josef Schützner

Vzdelanie a rodinné zázemie

Dr. Josef Schützner (* 27. august 1888 – † 17. december 1977) sa narodil v Jindřichovom Hradci v južných Čechách. V rodnom meste navštevoval v rokoch 1899–1907 vyššie gymnázium. Maturoval s vyznamenaním. Vysokoškolské vzdelanie v odbore filozofia získal na Karlovej univerzite v Prahe. Krátko pôsobil ako knihovník v Jednote filozofickej, ktorú viedol český profesor František Krejčí. Deviateho decembra 1912 dosiahol Josef Schützner malý doktorát z filozofie (PhDr.) a v štúdiu pokračoval vo Viedni. Tentokrát však v inom odbore. Na prelome rokov 1912–1913 tam absolvoval jeden semester práva. Potom sa vrátil na svoju *alma mater*, kde na právnickej fakulte úspešne vykonal v júli 1914 štátnu historickoprávnu skúšku, ktorú v decembri 1919 doplnil judičiálnou skúškou s dobrým prospechom (JUDr.).⁴⁸

Obr. 5 Fotografia Dr. Josefa Schütznera

Udalosti 1. svetovej vojny sa dotkli aj Josefa Schütznera. Šestnásteho januára 1915 narukoval k 75. pešiemu pluku pôvodne dislokovanému v Jindřichovom Hradci. Ako dôstojnícky čakateľ slúžil v c. a k. armáde v rokoch 1915–1917. Prvého decembra 1917 bol povýšený na práporčíka. Po vzniku ČSR slúžil v československom 29. poľnom pluku a od začiatku roka 1919 bol poručíkom v zálohe.⁴⁹ Vojna medzi ČSR a Maďarskou republikou rád ho opäť priviedla do armády, kde bol zaradený až do 12. septembra 1919 v aktívnej službe. Skúsenosti, ktoré nadobudol v armáde, predovšetkým presná organizácia práce a veliace schopnosti, dokázal Schützner neskôr využiť pri riadení knižnice.

I keď je Schütznerovo pôsobenie v Knižnici Univerzity Komenského spájané hlavne s rokmi 1931 až 1939, jeho život bol s bratislavskou knižnicou spätý už skôr. Ministerstvo školstva a národnej osvety ČSR ho totiž 15. novembra 1919 vymenovalo do úradnej hodnosti asistenta v 10. hodnostnej triede a poslalo do Bratislavy. Zaujímavá je poznámka o tom, že mu bol pridelený aj mimoriadny príspevok vo výške 500 Kč, ktorý mal pokryť náklady spojené s jeho presťahovaním.⁵⁰ Podľa dochovaných dokladov býval Josef Schützner so svojou rodinou priamo v objekte Klarisea v byte na druhom poschodí. Išlo o priestory, ktoré mu boli dané dočasne a plánovalo sa, že neskôr budú využité výlučne pre potreby knižnice a jej skladov. V tejto súvislosti zaujme list, ktorý Schützner koncom februára 1929 adresoval Ministerstvu školstva a národnej osvety ČSR. Počas rekonštrukcie budovy knižnice medzi rokmi 1928 až 1929 bola v byte, v ktorom býval, vymenená podlaha. Práce mal podľa dohody so zhotoviteľom zaplatiť sám Schützner, napriek tomu, že šlo o budovu vo vlastníctve štátu. Neschopnosť uhradiť požadovanú sumu peňazí, ako aj žaloba, ktorú na neho podala zhotoviteľská firma, ho napokon donútili obrátiť sa na ministerstvo školstva so žiadosťou o pomoc vo výške 1500 Kč.

48 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 114, sign. A – II.4/osobné spisy – Josef Schützner, osobný výkaz, šk. č. 2; *Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990)*. 5 zv. R–Š. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 245.

49 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 114, sign. A – II.4/osobné spisy – Josef Schützner, osobný výkaz, šk. č. 2.

50 Spolu s Josefom Schütznerom bol v roku 1919 menovaný za praktikanta v Knižnici Univerzity Komenského aj Josef Zdychynec, ktorý pochádzal z Prahy, z mestskej časti Žižkov. V Knižnici Univerzity Komenského pôsobil najneskôr do začiatku roka 1922. AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 84, sign. A – II.2/1919/140, šk. č. 2.

Rok po svojom príchode do Bratislavy sa Josef Schützner 14. októbra 1920 zosobáňil s Boženou Nebáznivou. Vierovyznaním bol Dr. Schützner rímskokatolík. S manželkou mal dve deti – dvoch synov: Jana Jasona – meno gréckeho pôvodu (* 12. júl 1921) a Josefa Svatopluka (* 13. apríl 1923). Syn Jan Jason sa stal doktorom prírodných vied (RNDr.).⁵¹

Zvláštne schopnosti preukazoval Dr. Schützner v oblasti jazykov. Ako polyglot ovládal angličtinu, francúzštinu, nemčinu, taliančinu, latinčinu, ruštinu, poľštinu a gréčtinu.

Aktívny bol v prekladaní cudzojazyčnej literatúry. Keďže popri knihovníckej profesii venoval svoju pozornosť aj filozofii a právnym vedám, neprekvapuje, že medzi jeho prekladmi nájdeme práce amerického filozofa Johna Deweya, predstaviteľa chigagskej školy pragmatizmu, napríklad state z Deweyovho diela, ktoré publikoval v roku 1924 s kritickými poznámkami pod názvom *Filozofia, veda a výchova*. Z angličtiny prekladal aj práce autorov, ako boli William Durant, Roscou Pound či Bertrand Russell, jeden zo zakladateľov analytickej filozofie. Dr. Schützner vôbec bol prvým, kto priniesol myšlienky tohto filozofa na územie Československa. S Bertrandom Russelom, ktorý získal v roku 1950 Nobelovu cenu za literatúru, bol J. Schützner dlhé roky v korešpondenčnom styku. Činný bol aj v oblasti práva, keď v roku 1927 vydal krátke, trojstranové dielo *K otázke metodologie právní*. Svoje štúdie publikoval aj na stránkach časopisov *Ruch filosofický*, *Právní obzor*, *Filosofie*, *Přehled*. Dr. Josef Schützner bol tiež členom Britskej filozofickej spoločnosti a Učenej spoločnosti Šafárikovej.⁵²

Schützner a Knížnica Univerzity Komenského v Bratislave

U Dr. Josefa Schütznera môžeme sledovať pekný príklad kariérneho postupu úradníka v službách ministerstva školstva. Žiada sa zdôrazniť, že v 20. a 30. rokoch 20. storočia sa úradné funkcie zamestnancov knižnice menili. Knižnica nemala až do druhej polovice 40. rokov pevnú organizačnú štruktúru. V rámci úradnej hierarchie stál v roku 1922 najvyššie riaditeľ, nasledoval knihovník 1. triedy, knihovník 2. triedy, praktikant, kancelársky pomocník a zriadenec. V polovici 20. rokov boli v Knižnici Univerzity Komenského ustálené ďalšie úradné posty, a tak sa v tomto období stretávame s pozíciou riaditeľ, vrchný knihovník, knihovník 1. triedy, knihovník 2. triedy, asistent, praktikant, oficiál, oficiant, zriadenec. Od roku 1931 sledujeme v oblasti knižníc, a teda aj v Knižnici Univerzity Komenského, ustálenie nasledovných pozícií, ktoré pretrvali s menšími obmenami až do roku 1945: riaditeľ, radca archívnej a knihovníckej služby, vrchný komisár archívnej a knihovníckej služby, komisár archívnej a knihovníckej služby, koncipista archívnej a knihovníckej služby, aktuársky tajomník, aktuársky adjunkt, kancelársky zamestnanec, kancelársky pomocný zamestnanec, zriadenec, pomocný zriadenec, pomocný dozorca.⁵³ Už v roku 1920 bol Dr. Schützner vymenovaný za knihovníka 2. triedy. Následne v roku 1928 dosiahol úradnú hodnosť vrchného komisára archívnej a knižničnej služby a v roku 1933 bol povýšený na radcu archívnej a knižničnej služby.⁵⁴

51 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 114, sign. A – II.4/osobné spisy – Josef Schützner, 1929/501, šk. č. 2; KOLBA, František. *PhDr. JUDr. Josef Schützner (1888–1977) in memoriam. Nekrolog*. 1977, s. p.

52 *Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990)*. 5 zv. R–Š. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 245; KOLBA, František. *PhDr. JUDr. Josef Schützner (1888–1977) in memoriam. Nekrolog*. 1977, s. p.

53 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 77, sign. A – II.1/1922/256, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 79, sign. A – II.1/1925/1302, šk. č. 2.

54 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 85, sign. A – II.2/1920/1358, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 92, sign. A – II.2/1928/223, šk. č. 2.

Bolo povedané, že v marci 1931 bol Dr. Schützner Ministerstvom školstva a národnej osvety ČSR dočasne poverený vedením Knižnice Univerzity Komenského. Funkcia riaditeľa knižnice vtedy nebola obsadená (až do roku 1939). Zaujme fakt, že dohľadom nad správou knižnice bol súčasne poverený aj Jan Emler. V administratívnej praxi bol Josef Schützner označovaný a titulovaný ako *dočasný správca, poverený dočasnou správou*. Trvalým vedením knižnice ho ministerstvo školstva poverilo až 23. septembra 1935, keď bol zároveň povýšený na vrchného radcu archívnej a knižničnej služby. Jeho ročný služobný plat predstavoval 39 000 Kč, ku ktorým prináležalo aj 7 200 Kč. ako ročný príplatok. Spolu išlo o 46 200 Kč, čo na tú dobu predstavovalo pomerne vysoký príjem.⁵⁵ Priemerne tak Josef Schützner mesačne zarábala 3 850 Kč.

Až do prelomu mája a júna 1939 bol Dr. Josef Schützner titulovaný ako *prednosta knižnice*. Obdobie od októbra 1938 do marca 1939 bolo naplnené prehlbujúcou sa krízou československej štátnosti. Dramatické politické zmeny v republike sa dotkli všetkých českých zamestnancov pôsobiacich na Slovensku. K 30. júnu 1939 bol napokon aj Josef Schützner zbavený služby v Knižnici Slovenskej univerzity a bol nútený opustiť Bratislavu a Slovensko.⁵⁶

Josef Schützner sa v čase svojho pôsobenia v Knižnici Univerzity Komenského zúčastnil viacerých služobných ciest, napríklad v roku 1925 cestoval na medzinárodný knižný veľtrh do Florencie.⁵⁷ V rámci knihovníckej práce sa venoval problému predmetového katalógu a s J. Vopravilom spolupracoval na slovníku pseudonymov.⁵⁸ Z roku 1931 sa zachoval manuál vzorného knihovníka, ktorý Josef Schützner adresoval vo forme obežníka svojim podriadeným (viď tab. 2).⁵⁹

Tab. 2 Výber z vlastností vzorného knihovníka vyhotovených Dr. Josefom Schütznerom v roku 1931

<ol style="list-style-type: none"> 1. Přesnost. a/ Přepisuj informace přesně. b/ Správně zhotovuj kopie. c/ Správně zařazuj kopie. d/ Pečlivě reviduj svou práci. 2. Přizpůsobivost. a/ Přizpůsob se novým potřebám a názorům. b/ Úspěšně zdočávej nenadále úkoly. c/ Snadno měň druh práce. d/ Buď dobrým spolupracovníkem; nech si poradit od představených. e/ Buď ochoten provést změnu k lepšímu. 3. Víra v práci. a/ Uvědom si důležitost a cenu katalogisace pro úspěšný chod celé knihovny. b/ Buď přesvědčen o ceně služby prokazované rozborem knih. c/ Zdokonaluj se sám četbou a pozorováním. d/ Snaž se pořídit katalog, který by opravdu sloužil návštěvníkům knihovny. 4. Spolehlivost. a/ Tvá práce nechť je vždy poctivá. b/ Nebuď pozadu s katalogisací knih. c/ Dělej co máš dělati. d/ Pracuj samostatně tak, aby na tebe nikdo nemusel dohlížeti. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Houževnatost. a/ Proved' úkol, který sis vybral, až do konce. b/ Vynasnaž se, abys vykonal tolik práce, kolik je nutno. c/ Snaž se za každou cenu nalézt informaci, kterou je těžko najít. d/ Buď schopn udržeti si důvěru v sebe a v práci. 6. Zdraví. a/ Nebuď brzo unaven. b/ Nebuď nervosní nebo podrážděný při výjimečné činnosti. c/ Uměj se rychle zotaviti krátkým odpočinkem. d/ Přesně slyš. e/ Měj bystré oči. 7. Představivost. a/ Dívej se na katalogisační problémy s hlediska ostatních oddělení knihovny. b/ Představ si vypůjčovatele a jeho potreby. c/ Postav se na stanovisko autora popisované knihy. 8. Pilnost. a/ Pracuj stále, nikoliv občas. b/ Nemař času; nemluv o práci. c/ Nenechej se rušit nutným přerušením.
--	---

55 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 98, sign. A – II.2/1935/2256, šk. č. 2.

56 AUKB, f. KSU, 1. odd., inv. č. 39, sign. A – II.4/1939/256, 794, šk. č. 1.

57 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 55, sign. A – I.8/1925/647, šk. č. 2

58 KOLBA, František. *PhDr. JUDr. Josef Schützner (1888–1977) in memoriam. Nekrolog*. 1977, s. p.

59 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 16, sign. A – I.3/1931/567, šk. č. 1.

Život po odchode zo Slovenska a penzionovanie

Po odchode zo Slovenska bol Dr. Josef Schützner zamestnaný v Univerzitej, neskôr v Technickej knižnici v Prahe, a to až do odchodu do dôchodku v roku 1952. Krátko pracoval aj v Památníku národného písemníctví v Prahe, kam daroval tri rukopisy svojich básni, pričom poslednú z nich venoval vtedajšej riaditeľke Dr. Jaromíre Václavkovej (*Pani ředitelce Památníku národného písemníctví PhDr. Jar. Václavkové (Na melodii „Večerů pod Moskvou“*), báseň z r. 1962, strojopis, 1 list).

Neskôr bol aktívnym členom Čs. vedeckej spoločnosti pre mykológiu pri ČSAV. V časopise Česká mykologie publikoval krátke články, ako napríklad *Názvoslovné drobnosti* (Česká Mykologie, 1953, roč. 7, č. 2, s. 94–95) či článok s názvom *Houby v mezinárodním obchodě* (Česká Mykologie, 1954, roč. 8, č. 4, s. 188). Dr. Josef Schützner zomrel v Prahe dňa 17. decembra 1977.⁶⁰

Radoví zamestnanci knižnice

Veľmi dôležitým elementom, ktorý sa podieľal na budovaní a rozvoji Knižnice Univerzity Komenského, boli jej radoví pracovníci. Je nutné poznamenať, že charakteristickým javom v prvých rokoch existencie ČSR bol najmä na Slovensku nedostatok personálu, ktorý sa týkal tak štátnych úradov, ako aj vzdelávacích a kultúrnych ustanovizní.⁶¹ V službách Knižnice Univerzity Komenského sa po 10. októbri 1919 sčasti uplatnili zamestnanci niekdajšej Knižnice Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzity. Knižnica prevzala nasledovných zamestnancov: bývalý riaditeľ Emil Kumlík, kustos Béla Szádeczky, adjunkt Karol Gruber, oficiál Ľudovít Zachar a Ottmar Feigler, diurnistka Emília Brunnerová, Hermína Hochbaumová, ako výpomocná kancelárska sila Viktor Schranz a Ľudovít Guttman a ako úradný sluha Karol Mahr. Zamestnanci 22. októbra 1919 zložili úradný sľub do rúk vládneho komisára knižnice, Dr. Jana Emlera.⁶² Policajné riaditeľstvo v Bratislave si ešte na konci roku 1920 všímalo politické chovanie a názory personálu prevzatého do služieb československého štátu v knižnici a vyhotovilo osobitné hlásenie. Konštatuje sa v ňom, že politické správanie osôb je v poriadku a nie nebezpečné či protištátne. K 29. decembru 1920, teda k dátumu, keď bolo spomínané policajné hlásenie vyhotovené, pracovali v Knižnici Univerzity Komenského z pôvodných zamestnancov Knižnice Alžbetinej univerzity Karol Gruber, Ľudovít Zachar, Emília Brunnerová, Otmar Feigler a Karol Mahr.⁶³

Ako závažný problém sa ukázala jazyková kvalifikácia personálu knižnice. Dr. Emler vo svojej správe z 15. októbra 1919 píše, že žiaden pracovník prevzatý z Knižnice Alžbetinej univerzity, s výnimkou dvoch osôb, slovenský jazyk pismom neovláda dokonale. Situácia bolo dokonca omnoho závažnejšia, miestami úsmevná. V prvých týždňoch po svojom príchode do Bratislavy si musel Jan Emler podľa zachovaných správ vybavovať všetku administratívu od prevzatia na pošte cez zaprotokolovanie podaní až po koncipovanie a písanie písomností sám. Chýbala mu pomocná písárska sila znalá

60 *Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990)*. 5 zv. R–Š. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 245; KOLBA, František. *PhDr. JUDr. Josef Schützner (1888–1977) in memoriam*. *Nekrológ*. 1977, s. p.

61 FEHUČOVÁ, Bohumila a Milan ZEMKO. ref. 3, s. 39.

62 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 41, sign. A – I.6/1919/55, šk. č. 1; TRGIŇA, Tibor. ref. 29, s. 55.

63 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 76, sign. A – II.1/1920/76, šk. č. 2.

jazyka. Aj z toho dôvodu boli zamestnanci podľa obežníka riaditeľa č. 1061 z roku 1921 a na základe príkazu ministra s plnou mocou pre správu Slovenska povinní navštevovať jazykové kurzy slovenčiny.⁶⁴

Absencia dostatočného počtu fundovaných pracovných síl v knižnici viedla k prijímaniu osôb z Čiech a z Moravy. Ich počet v priebehu jednotlivých rokov rástol. Na začiatku roka 1922 mala knižnica celkovo 18 zamestnancov. Zamestnanecký zbor bol podľa výkazu pracovníkov z 23. februára 1922, ktorý vedenie knižnice zaslalo Ministerstvu školstva a národnej osvety ČSR, rozdelený do dvoch skupín. Prvú tvorili zamestnanci bývalej Knižnice Alžbetinej univerzity, ktorí boli prevzatí do služieb ČSR⁶⁵, a druhú zamestnanci, ktorí prišli na Slovensko ako výpomoc a boli novovymenovaní československými úradmi. Spomedzi osôb patriacich do druhej skupiny boli pôvodom z Česka Jan Rypka, Karel Kubizňák, Jindřiška Flajšhansová, Vilém Pražák, Zdeňka Andělová-Foltýnová, Jan Krušínský (pochádzal z Nymburka) a Jaroslav Katner (viď tab. 3).⁶⁶ Poslední dvaja menovaní boli demobilizovaní československí legionári, ktorí boli v Knižnici Univerzity Komenského zamestnaní v priebehu rokov 1920–1921.⁶⁷

Tab. 3 Výkaz zamestnancov KUK vymenovaných československou správou datovaný k 23. februáru 1922

Meno	Úradná hodnosť	Meno	Úradná hodnosť
<i>Dr. Jan Emler</i>	riaditeľ	<i>Karel Kubizňák</i>	kancelársky pomocník
<i>Dr. Jan Rypka</i>	knihovník 1. triedy, služobne patriaci k Ministerstvu školstva a národnej osvety ČSR	<i>Božena Slívová</i>	kancelárska pomocníčka
<i>Dr. Josef Schützner</i>	knihovník 2. triedy	<i>Jan Krušínský</i>	zriadenec
<i>Dr. Jindřiška Flajšhansová</i>	praktikantka	<i>Jaroslav Katner</i>	zriadenec
<i>Dr. Miroslav Pelant</i>	praktikant	<i>Vilém Pražák</i>	pridelený ako úradník
<i>Petr Tvrďý</i>	kancelársky pomocník	<i>Zdeňka Andělová-Foltýnová</i>	pridelená ako kancelárska pomocníčka

64 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 1, sign. A – I.1/1919/50, šk. č. 1; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 7, sign. A – I.3/1921/1061, šk. č. 1. Návšteva jazykových kurzov slovenčiny sa týkala tak maďarsky hovoriacich zamestnancov knižnice, ako aj českých.

65 Na začiatku roka 1922 pracovali v Knižnici Univerzity Komenského z pôvodných zamestnancov Knižnice Alžbetinej Univerzity: Dr. Karol Gruber, Dr. Ľudovít Zachar, Otmár Feigler, Karol Mahr, ako prechodné výpomocné sily Ľudovít Guttman a Anton Fekete.

66 Nerátajú sem riaditeľa Dr. Jana Emlera a jeho zástupcu Dr. Josefa Schütznera. AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 77, sign. A – II.1/1922/256, šk. č. 2.

67 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 85, sign. A – II.2/1920/556,668, šk. č. 2.

Dr. Jindřiška Flajšhansová prišla na Slovensko z Prahy a v Knižnici Univerzity Komenského pôsobila od júna 1921. Angažovala sa aj na akademickej pôde Univerzity Komenského, kde od decembra 1921 zastávala post lektorky rumunčiny.⁶⁸ Do dejín Knižnice Univerzity Komenského sa výraznými písmenami zapísal Čech Vilém Pražák. Od roku 1919 pôsobil ako stredoškolský profesor na reálnom gymnáziu na Grösslingovej ulici v Bratislave. Výnosom ministerstva školstva zo 6. októbra 1920 bol dočasne služobne pridelený ku Knižnici Univerzity Komenského, kde mal na starosti budovanie slovenského oddelenia. S jeho prácou bola knižnica nadmieru spokojná, keď v liste Ministerstvu školstva a národnej osvety ČSR písala: „...potvrzují, že žadatel, oddělení, jež mu je částečně svěřeno, věnuje se s pilí a že práce pro vybudování slovenského oddělení koná se zájmem vědeckým i technickým...“. Aj samotný Pražák, nakoľko hodlal pokračovať v práci, ktorú stihol za trištvrte roka vykonať pri budovaní slovenského oddelenia, požadoval ministerstvo školstva, aby bolo jeho miesto pridelené ku Knižnici Univerzity Komenského natrvalo. Napokon ostal v knižnici v Bratislave pracovať až do roku 1939.⁶⁹

S Knižnicou Univerzity Komenského mal úzke väzby aj významný český orientalista a profesor perzskej literatúry Jan Rypka. Aj vďaka jeho širokým kontaktom sa práve bratislavskej univerzitnej knižnici podarilo v roku 1924 získať a odkúpiť vzácnu Bašagičovu zbierku islamských rukopisov. Už sme sa zmienili, že v roku 1922 sa Rypka spomína ako úradník v hodnosti knihovníka 1. triedy, ktorý bol menovaný pre Knižnicu Univerzity Komenského, služobne však patril ministerstvu školstva a národnej osvety. V roku 1925 bol J. Rypka povýšený na vrchného knihovníka s ročným služobným platom 12 780 Kč, plus ročným prídavkom 3 660 Kč. Navyiac mu bol priznaný aj tzv. drahotný prídavok, ročne vo výške 9 244 Kč.⁷⁰ Profesor Rypka na bratislavskú univerzitnú knižnicu nezabudol ani vtedy, keď sa už aktívne angažoval na akademickej pôde Karlovej Univerzity v Prahe. V roku 1932 prispel do fondov Knižnice Univerzity Komenského darom viacerých kníh.⁷¹

V 20. a 30. rokoch sa počet zamestnancov knižnice pohyboval okolo čísla 20. Kým v októbri 1924 mala Knižnica Univerzity Komenského 17 zamestnancov, začiatkom akademického roka 1925/1926 to bolo 19, v roku 1931 27 zamestnancov. V roku 1932 klesol počet pracovníkov na číslo 15, a v roku 1937 pracovalo v knižnici 20 zamestnancov (viď tab. 4, 5).⁷² Podiel zamestnancov pôvodom z českých krajín (Čechy, Morava, Sliezsko) predstavoval medzi rokmi 1922–1939 približne 50–60 % z celkového počtu pracovníkov Knižnice Univerzity Komenského v Bratislave. Prítomnosť českého elementu je dodnes viditeľná v zachovaných archívnych dokumentoch knižnice, kde prevažuje približne do roku 1932 český jazyk. Pod vedením Josefa Schütznera sa v knižnici pri písomnom styku pretláčal do popredia slovenský jazyk, čo však bolo zaiste podmienené okolnosťami v širšom kontexte a v nadväznosti na zaužívanú úradnú prax Univerzity Komenského.

68 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 86, sign. A – II.2/1921/841, 1609, šk. č. 2.

69 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 86, sign. A – II.2/1921/981, 1285, šk. č. 2.

70 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 89, sign. A – II.2/1925/ 179, 732, šk. č. 2.

71 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 137, sign. B – I.2/1932, Zoznam darovaných kníh od Jana Rypku, 1932, šk. č. 12.

72 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 78, sign. A – II.1/1924/1934, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 79, sign. A – II.1/1925/1302, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 80, sign. A – II.1/1931/2158, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 81, sign. A – II.1/1932/2335, šk. č. 2; f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 81, sign. A – II.1/1937/313, šk. č. 2.

Tab. 4 Zoznam zamestnancov KUK na začiatku študijného roku 1925/1926.

P.č.	Meno	Dátum narodenia	Úradná hodnosť	Adresa bydliska
1.	<i>Jan Emler</i>	01. 08. 1877	riaditeľ	Hurbanovo námestie č. 5, Bratislava
2.	<i>Jan Rypka</i>	bez uvedenia	vrchný knihovník	bez uvedenia
3.	<i>Josef Schützner</i>	27. 08. 1888	knihovník	Klariská ulica č. 5, Bratislava
4.	<i>Vilém Pražák</i>	03. 03. 1889	knihovník	Prayova ulica č. 5, Bratislava
5.	<i>Ludovít Zachar</i>	05. 12. 1888	asistent	Štefániková cesta č. 15, Bratislava
6.	<i>Karol Gruber</i>	06. 01. 1886	asistent	Dunajský rad č. 14, Bratislava
7.	<i>Jindřiška Hušková, rod. Flajšhansová</i>	12. 02. 1898	asistent	Kempelenova ulica č. 1, Bratislava
8.	<i>Miroslav Pelant</i>	01. 10. 1892	asistent	Grösslingova ulica č. 117, Bratislava
9.	<i>Marie Černá</i>	bez uvedenia	praktikant	Telocvičná ulica č. 11/b, Bratislava
10.	<i>Ottmár Feigler</i>	08. 11. 1882	oficiál	Valy č. 2, Bratislava
11.	<i>Zdena Vyšatová</i>	bez uvedenia	oficiantka	Prayová ulica 15, Bratislava
12.	<i>Karel Kubizňák</i>	05. 04. 1894	oficiant	Klariská ulica č. 5, Bratislava
13.	<i>Božena Slivová</i>	1886	oficiantka	Cintorínová ulica č. 2, Bratislava
14.	<i>Peter Tvrďý</i>	29. 04. 1850	pomocná sila – riaditeľ gymnázia vo výslužbe	obec Příboj, č. domu 12
15.	<i>Jan Krušínský</i>	27. 11. 1885	zriadenec	Klariská ulica č. 5, Bratislava
16.	<i>Karol Mahr</i>	12. 07. 1893	zriadenec	Kamenné námestie č. 1, Bratislava

pozn.: * červenou sú označení zamestnanci pochádzajúci z českých krajín

Zlom v personálnom obsadení knižnice prišiel v roku 1939, keď mnohí zamestnanci už premenovanej knižnice Slovenskej univerzity museli kvôli svojej českej národnosti z Bratislavy odísť. Usmernenie Ministerstva školstva a národnej osvety Slovenskej krajiny č. 140275/1939 z 20. januára 1939 hovorilo o tom, že všetky osoby českej národnosti pracujúce v bratislavskej univerzitnej knižnici sú povinné bezodkladne vypracovať žiadosť „o umiestnenie v krajine Českej alebo Maravkosliezskej“⁷³.

Podľa výnosu vlády Slovenského štátu z 18. marca 1939 mohli v pôvodnom pracovnom pomere ostať len tí, ktorí mali manžela alebo manželku slovenskej národnosti, prípadne bolo ich dočasné ponechanie potrebné pre ďalší chod knižnice. V marci roku 1939 boli v knižnici títo zamestnanci českej národnosti: Josef Schützner, Jindřiška

73 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 39, sign. A – I.4/1939/256, šk. č. 1.

Tab. 5 Zoznam zamestnancov KUK za rok 1931.

P.č.	Meno	Úradnícka funkcia – zaradenie	Adresa pôvodného bydliska
1.	<i>funkcia neobsadená</i>	riaditeľ	–
2.	<i>Josef Schützner</i>	radca archívnej a knihovnickej služby – t.č. dočasne poverený správou knižnice	Jindřichův Hradec
3.	<i>Vilém Pražák</i>	vrchný komisár archívnej a knihovnickej služby	Chroustovice u Vysokého Mýta
4.	<i>Ludovít Zachar</i>	vrchný komisár archívnej a knihovnickej služby	Bratislava
5.	<i>Karol Gruber</i>	vrchný komisár archívnej a knihovnickej služby	Bratislava
6.	<i>Jindra Hušková, rod. Flajšhansová</i>	vrchná komisárka archívnej a knihovnickej služby	Praha
7.	<i>Miroslav Pelant</i>	vrchný komisár archívnej a knihovnickej služby	Jičín
8.	<i>Marie Černá</i>	komisárka archívnej a knihovnickej služby	Turnov
9.	<i>Jiří Ježek</i>	koncipista archívnej a knihovnickej služby	Chrudim
10.	<i>Želmíra Gašparíková</i>	koncipistka archívnej a knihovnickej služby	Turčiansky sv. Martin
11.	<i>Igor Hrušovský</i>	koncipista archívnej a knihovnickej služby	Bánovce nad Bebravou
12.	<i>Ottmár Feigler</i>	aktuársky tajomník	Bratislava
13.	<i>Marie Žertová, rod. Horáková</i>	aktuárska adjunktka	Praha
14.	<i>Karel Kubizňák</i>	kancelársky zamestnanec	Hořice (okr. Nová Paka)
15.	<i>Mária Kašovicová</i>	kancelárska zamestnankyňa	Bošáca (Slovensko)
16.	<i>Jaroslava Beránková</i>	kancelárska pomocná zamestnankyňa	Rychnov nad Kněžnou
17.	<i>Marie Vosáhlová, rod. Masáková</i>	kancelárska pomocná zamestnankyňa	Louny
18.	<i>Elena Vinogradová</i>	kancelárska pomocná zamestnankyňa	Petrohrad (Rusko)
19.	<i>Jaroslav Katner</i>	zriadenec	Malenovice (okr. Uherske Hradiště)
20.	<i>Jan Krušínský</i>	zriadenec	Viedeň
21.	<i>Karol Mahr</i>	zriadenec	Bratislava
22.	<i>Rudolf Šula</i>	zriadenec	Banín nad Moravou (okr. Zábřeh)
23.	<i>mená neuvedené</i>	dvaja pomocní zriadenec a dvaja prechodní pomocní dozorcovia	–

pozn. * červenou farbou sú označení zamestnanci pochádzajúci z českých krajín

Hrušková Flajšhansová, Jarmila Haillardová, Karel Kubizňák, František Tomešek, Jaroslav Katner, Rudolf Šula, Jan Krušínský, Jaroslav Tunkl, Otakar Líbal a Václav Částa. Z uvedených zamestnancov bol iba v prípade Jindřišky Huškovej Flajšhansovej manželský pomer taký, že jedna strana bola slovenskej národnosti. Vedenie knižnice v liste adresovanom Prezídiu Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave z 28. marca 1939 uviedlo, že pre ďalší chod knižnice je nevyhnutné aspoň dočasné ponechanie siedmych zamestnancov českej národnosti: Josefa Schütznera, ktorý stál na čele knižnice, Jindřišky Huškovej Flajšhansovej, ktorá práve pracovala na katalogizácii, Jarmily Millardovej, Karla Kubizňáka, Jaroslava Katnera, Václava Částu a Jana Krušínského.⁷⁴ Aj títo zamestnanci však boli v priebehu prvej polovice roka 1939 pozvoľna uvoľňovaní z pracovného pomeru v Knižnici Slovenskej univerzity a postupne odchádzali do Protektorátu Čechy a Morava. Na základe dohody medzi zástupcami protektorátnej vlády a vlády Slovenského štátu zo dňa 17. mája 1939 im mala byť aspoň dočasne, do termínu ich odchodu zo Slovenska, garantovaná osobná a majetková bezpečnosť – čo sa častokrát nedodržiavalo.⁷⁵

Obr. 6 Zamestnanci Knižnice Univerzity Komenského na začiatku roka 1939 – sediaci prvý sprava Vilém Pražák, druhý sprava Josef Schützner

74 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 39, sign. A – I.4/1939/794, šk. č. 1.

75 AUKB, f. KSU, 1. f. odd., inv. č. 39, sign. A – I.4/1939/1124, šk. č. 1.

Záver

Záverom možno dodať, že Knihnica Univerzity Komenského mala popri Univerzite Komenského v Bratislave rozhodujúci podiel na zrode mladej slovenskej inteligencie. Netreba zabúdať, že v tomto období boli položené základy modernej knihovedy na Slovensku. Svojimi aktivitami a zodpovedným prístupom k práci sa o to v rokoch 1919–1939 pričínili aj mnohí českí pracovníci. Vďaka angažovanosti oboch čelných predstaviteľov Knihnice Univerzity Komenského – Dr. Jana Emlera a Dr. Josefa Schütznera – kontinuálne pokračoval rast knižničného fondu i rast počtu čitateľov knižnice, ktorých bolo v roku 1938 vyše 4 800. Preto je aj v tomto smere potrebné hodnotiť prínos bratislavskej univerzitnej knižnice pozitívne.

Zoznam použitých skratiek

AUKB – Archív Univerzitnej knižnice v Bratislave

c. a k. – cisársky a kráľovský

čs. – československý

ČSR – Československá republika (1918–1938)

Kč – koruna československá (1918–1945)

KSU – Knihnica Slovenskej univerzity v Bratislave (1939–1953)

KUK – Knihnica Univerzity Komenského v Bratislave (1919–1939)

Zoznam použitých archívnych prameňov

Archív Univerzitnej knižnice v Bratislave, *fond Knihnica Slovenskej univerzity v Bratislave* (1917) 1919–1953, 1. *fondové oddelenie* (1917) 1919–1949, *inventárne čísla* 1–4, 7, 22, 25–26, 33, 39, 41, 44–45, 52, 55, 68, 76, 81, 84–86, 89, 98, 100, 107, 114, 137, 149, 197, 199, 208, 211, 218.

Archív Univerzitnej knižnice v Bratislave, *Zbierka fotografií a negatívov*, (1919) 1954–2016, *inventárne čísla* 1, 2, *fascikel číslo 1*; *inventárne číslo* 313, *fascikel číslo* 24.

Archív Univerzitnej knižnice v Bratislave, *Zbierka pečatidiel a pečiatok Univerzitnej knižnice v Bratislave* (1920) 1970–2006, *inventárne číslo* 1.

Úradné noviny župy prešporskej, 27. 03. 1919, roč. XXVIII, č. 13, s. 7.

Zoznam použitej literatúry

CEJPEK, Jiří. Jan Emler. *Bulletin SKIP*, 2003, **12**(2), 9–11. ISSN 1210-0927. Dostupné tiež na: https://bulletin.skipcr.cz/bulletin/Bull03_208.htm#ti.

CSÁDER, Viliam. Jan Emler. In: GRÓFOVÁ, Mária a Pavel SURA (eds.). *Čestní doktori Univerzity Komenského 1928–2014*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 17–20. ISBN 978-80-223-3617-8.

ČAPLOVIČ, Ján (ed.). *Z bratislavských knižníc: Sborník k 30. výročiu Knihnice Slovenskej univerzity*. Bratislava: Tatran, 1950, obrazová príloha.

DEMEŠ, Pavol a Dušan MEŠKO. *Via Comeniana*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 48 s. ISBN 978-80-223-3744-1.

ECKER, Juraj. *Dejiny Univerzitnej knižnice v Bratislave 1919–1985*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 1989, 280 s.

EMLER, Jan. Výročí lásky ku knize. In: ČAPLOVIČ, Ján (ed.). *Z bratislavských knižníc: Sborník k 30. výročiu Knihnice Slovenskej univerzity*. Bratislava: Tatran, 1950, s. 5–8.

FEHUČOVÁ, Bohumila a Milan ZEMKO, et al. *Slovensko v 20. storočí. 3. zv. V medzivojnovom Československu 1918–1939*. Bratislava: Veda, 2012, 543 s. ISBN 978-80-224-1199-8.

GRÓFOVÁ, Mária. Slowakische Historiographie der Hochschulbildung. In FISCHER-DÁRDAI, Ágnes, István LENGVÁRI, Éva SCHMELCZER-POHÁNKA (eds.). *University and Universality. The Place and Role of the University of Pécs in Europe from the Middle Ages to Present Day*. Pécs: University of Pécs and Centre for Learning, 2017, s. 251–282. ISBN 978-963-429-191-6.

KOLBA, František. *PhDr. JUDr. Josef Schützner (1888–1977) in memoriam. Nekrolog*. 1977, s. p.

MAŤOVČÍK, Augustín et al. *Biografický lexikón Slovenska zv. II, C–F*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2004, 696 s. ISBN 80-89023-44-4.

MEŠKO, Dušan (ed.). *VIVAT ACADEMIA: 95 rokov Univerzity Komenského*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, 270 s. ISBN 978-80-223-3692-5.

Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990). 5 zv. R–Š. Martin: Matica slovenská, 1992, 560 s. ISBN 80-7090-216-7.

ŠTULRAJTEROVÁ, Janka. Úsilie o zachovanie akademickej autonómie na Slovenskej univerzite v období Slovenskej republiky 1939–1945. In: *Historia scholastica*, 2017, **3**(2), 54–68. ISSN 2336-680X.

TRGIŇA, Tibor (ed.). *Univerzitná knižnica v Bratislave. Multifunkčné kultúrne centrum*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2005, 80 s. ISBN 80-85170-83-3.

ŽÁŽOVÁ, Henrieta. Knižnice v agende pamiatkových orgánov. In: *Pamiatky a múzeá*, 2009, **58**(4), 55–61. ISSN 1335-4353.

ŽÁŽOVÁ, Henrieta. Jan Emler. In: *Pamiatky a múzeá*, 2009, **58**(4), 67. ISSN 1335-4353.

KAŠČÁK, Matúš. Česi a počiatky Univerzitnej knižnice v Bratislave. *Knihovna: knihovnícká revue*. 2020, **31**(1), 58–79. ISSN 1801-3252.